

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертаційну роботу
КУВІКИ ГАННИ ОЛЕКСАНДРІВНИ
«ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ВІДНОВЛЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ УКРАЇНИ»,
що подана на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань
05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність теми дисертаційної роботи

Сфера гостинності є однією з ключових складових економіки України, яка забезпечує значну питому вагу ВВП, сприяє створенню робочих місць та розвитку суміжних галузей, таких як туризм, транспорт, торгівля, харчова промисловість і культура. Однак останніми роками цей сектор зазнав суттєвих негативних впливів через економічну нестабільність, пандемію COVID-19, військові дії та зміну споживчих уподобань. Втрата інфраструктурних об'єктів, відтік кадрів, зниження платоспроможності населення та загальні кризові явища значно ослабили конкурентні позиції українського ринку гостинності як у внутрішньому, так і в міжнародному аспектах. В умовах глобалізації та євроінтеграційних процесів особливої важливості набуває питання відновлення конкурентоспроможності цього сектора шляхом запровадження сучасних організаційно-економічних підходів.

Глобальні виклики зумовлюють необхідність адаптації бізнес-моделей до нових умов функціонування, зокрема через цифровізацію, впровадження екологічно стійких практик, модернізацію інфраструктури та підвищення рівня сервісу відповідно до міжнародних стандартів.

В умовах воєнного стану та постконфліктного відновлення актуальність дослідження організаційно-економічних засад конкурентоспроможності сфери гостинності значно зростає. Одним із ключових напрямів розвитку є підтримка внутрішнього туризму та відновлення туристичної привабливості регіонів. Водночас, інтеграція України до європейського економічного простору відкриває нові можливості для розширення співпраці з міжнародними партнерами, залучення інвестицій та впровадження передових практик управління конкурентоспроможністю.

З огляду на вищезазначене, розробка методичних підходів і практичних рекомендацій щодо організаційно-економічних засад відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності в Україні є надзвичайно актуальним і має вагомому значимість.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота Кувіки Ганни Олександрівни є складовою частиною та знайшли відображення у фундаментальній науково-дослідній темі «Розвиток інклюзивного ринку праці в умовах релокації та міграції: зайнятість, освіта, доходи населення» (державний реєстраційний номер 0123U101558). Вклад дисертантки окреслений теоретичними, практичними і методичними положеннями щодо розробки концептуальних підходів до формування організаційно-економічного механізму відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності України, а також аналізування сучасних тенденцій розвитку цієї галузі та оцінювання рівня конкурентоспроможності сфери гостинності в регіонах України.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

Мета дослідження, яка полягає у обґрунтуванні теоретико-методологічних засад та розробленні науково-практичних рекомендацій щодо організаційно-економічного забезпечення процесів відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності в Україні та її регіонах.

Отримані результати та прикладні рекомендації ґрунтуються на опрацюванні значного обсягу статистичної інформації, використанні сучасних методів дослідження, узагальненні світового та вітчизняного досвіду щодо організаційно-економічного забезпечення процесів відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності. Достовірність та обґрунтованість зроблених висновків і рекомендацій визначається сукупністю викладених наукових результатів. Висновки та рекомендації, сформульовані дисертанткою, є достовірні, належним чином обґрунтовані шляхом фахового використання відповідних методів дослідження, а саме: аналізу і синтезу, монографічного, абстрактно-логічного, групування, евристичного, структурно-функціонального, дедукції та моделювання, статистичного, рядів динаміки, індексного, графічного та інших.

Інформаційною базою дисертаційної роботи є: вітчизняна законодавча база, офіційна інформація Державної служби статистики України; інформація з мережі Інтернет; наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених; особисті спостереження дисертантки. Такий широкий спектр інформаційних джерел, високий ступінь аналітичності інформації забезпечив не лише належний рівень достовірності висновків і пропозицій, але й дозволив дослідити організаційно-економічне забезпечення процесів відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності в Україні та її регіонах.

Висновки до розділів, наукові положення та загальні висновки і рекомендації дисертаційної роботи характеризуються високим ступенем достовірності й обґрунтованості, що підтверджує наукову цінність і практичну значущість виконаного дослідження. Вони відображають основні засади і напрями вирішення завдання з розробки і застосування інструментарію для реалізації механізмів щодо формування організаційно-економічних засад відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності України. Завдання, положення наукової новизни та висновки дисертаційної роботи цілком узгоджені.

Оцінювання новизни представлених результатів дослідження

Правильно вибудована архітектура роботи дозволила здобувачці чітко підпорядкувати увесь текст дисертації розкриттю поставленої мети та розв'язанню сформульованих дослідницьких завдань. Як результат, в дисертаційній роботі Кувіки Ганни Олександрівни міститися низка положень та висновків, які привносять новизну у вітчизняну економічну науку, зокрема наведемо найважливіші з них.

Авторкою вперше розроблено концептуальні засади відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності, що полягають у застосуванні мультидисциплінарного підходу, який поєднує економічні, екологічні та соціальні аспекти в процесах повернення або підвищення здатності сфери гостинності загалом і закладів, що її формують, зокрема, успішно конкурувати на ринку після періоду спаду чи кризи шляхом створення нових або удосконалення чинних продуктів і послуг, адаптації та модернізації бізнес-моделей для забезпечення їх відповідності новим конкурентним умовам та сучасним економічним трендам економіки вражень, цифрової та поведінкової економіки, інклюзивного і сталого розвитку.

Особливо слід відмітити удосконалення ієрархічного підходу до формування трьохрівневого набору стратегічних альтернатив, що на відміну від існуючих, розроблено з позиції формування конкурентних переваг та включає стратегії I рівня як стратегії ринкового позиціонування (глобалізації, глибокого проникнення на ринок, пристосування, випереджаючого розвитку); II рівня як стратегічні напрями забезпечення конкурентних переваг (створення нових конкурентних переваг, нарощення конкурентних переваг, збереження конкурентної позиції, відновлення втрачених конкурентних переваг); III рівня як типові конкурентні стратегії (диверсифікації, диференціації, фокусування, спеціалізації, лідерства за витратами), на основі яких розроблено матрицю позиціонування конкурентних стратегій відповідно до світових трендів розвитку

сфери гостинності та регіонів України в координатах «Рівень конкурентних переваг» / «Рівень конкурентоспроможності», які дозволяють зорієнтуватись в напрямку діяльності, виходячи з наявних можливостей.

Набув подальшого розвитку науковий підхід до розкриття сутності конкурентоспроможності сфери гостинності як здатності ефективно залучати та обслуговувати клієнтів, задовольняти їхні потреби та перевищувати їхні очікування порівняно з іншими учасниками конкурентної боротьби, що досягається шляхом поєднання унікальних ресурсів, високої якості послуг, ефективного управління та інноваційних підходів у функціонуванні на засадах економіки вражень, поведінкової економіки, сталого та інклюзивного розвитку, цифрових трансформацій.

Також набули подальшого розвитку методичні підходи до аналізу складових та оцінки конкурентоспроможності сфери гостинності, що, на відміну від існуючих, передбачають застосування комбінованого підходу із дворівневою схемою визначення інтегрального індексу конкурентних переваг та індексу конкурентоспроможності, що дає можливість комплексно оцінити передумови відновлення конкурентоспроможності, визначити рівень конкурентних переваг і конкурентоспроможності регіонів України, здійснити їх групування за рівнем конкурентних переваг у розрізі кожної складової та загалом, визначити відповідні стратегії та напрями для відновлення конкурентоспроможності.

Також слід відмітити подальший розвиток аналізу передумов відновлення та оцінка конкурентоспроможності сфери гостинності в Україні, результати якого забезпечили виявлення конкурентних переваг та визначення перспектив розвитку сфери гостинності регіонів України, ідентифікацію стратегічних альтернатив розвитку сфери гостинності регіонів, виходячи з внутрішніх можливостей, потенціалу, що був напрацьований за минулі періоди, нових реалій, які суттєво вплинули на стан сфери гостинності впродовж війни, сучасних трендів розвитку сфери гостинності в світі.

У дисертаційній роботі набула подальшого розвитку ідентифікація конкурентних переваг сфери гостинності в Україні в контексті трендів сучасного розвитку, якими є цифрова трансформація та інновації в гостинності; екологічна сталість та зелені ініціативи; персоналізація та індивідуальність обслуговування; глобалізація та розширення географічного покриття; збільшення попиту на альтернативне житло; зосередженість на здоров'ї та добробуті гостей; економіка вражень; зміна споживчого підходу; безпека та гігієна; розвиток концепції «готель як місце соціальних зустрічей».

Усе зазначене свідчить про високе теоретико-прикладне значення дисертаційної роботи, що розглядається.

Теоретичне і практичне значення результатів дисертації

Теоретичне значення одержаних результатів полягає у розробці теоретико-методичних підходів щодо вирішення проблематики формування організаційно-економічних засад відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності України. А практичне – у використанні теоретичних та науково-прикладних розробок дисертантки у діяльності органів державної влади, господарюючих суб'єктів та закладів вищої освіти.

Практична цінність результатів дослідження полягає у розробці прикладних положень організаційно-економічного забезпечення відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності в Україні, а саме: розробці методики аналізу складових сфери гостинності та оцінки її конкурентоспроможності як інструменту обґрунтування управлінських рішень; стратегічних наборів та організаційно-економічного механізму відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності в Україні та її регіонах. Практичне значення результатів дисертаційної роботи підтверджене відповідними довідками, а саме: Управління туризму та промоції міста Луцької міської ради (довідка про впровадження № 22-8/3/2024 від 17.07.2024 р.), Департаменту економічного розвитку, зовнішніх зносин та з питань туризму і курортів Волинської обласної державної адміністрації (довідка про впровадження № 1321/04-25/2-24 від 28.10.2024 р.), а також Волинського національного університету імені Лесі Українки (довідка про впровадження № 03-24/03/2868 від 26.09.2024 р.).

Дотримання принципів академічної доброчесності

Дисертація містить посилання на джерела запозичених ідей, розробок, тверджень та інформаційно-аналітичні ресурси. Порушень академічної доброчесності не виявлено.

Достовірність та повнота викладу основних положень, висновків та результатів дослідження

Основні наукові положення дисертації опубліковано в 15 наукових працях загальним обсягом 5,75 друк. арк., з яких автору належить 4,75 друк. арк.; серед них 4 статті у фахових виданнях України категорії Б, 1 – у виданні, що індексується у міжнародній наукометричній базі Web of Science; 10 публікацій апробаційного характеру.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційного дослідження

Водночас, як свідчить зміст дисертаційної роботи, є окремі положення, які відкривають простір для наукової дискусії, зокрема:

1. У параграфі 1.3 «Концептуальні засади відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності» 1-го розділу охарактеризовано основні форми відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності України. Проте в реаліях сучасності, окрім викладених у роботі, в науковій літературі та стратегічних документах розглядаються такі форми як регенерація, ревіталізація, відбудова. На нашу думку, уточнення їх змісту дозволило б розширити інструментарій організаційно-економічного механізму відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності в Україні.

2. Параграф 1.2 (с. 45-59) під назвою «Конкурентоспроможність як об'єкт наукового дослідження у відновленні сфери гостинності» не містить ілюстративних матеріалів (схем, таблиць, графічних зображень тощо). На нашу думку, у даний параграф доцільно було б додати графіки або діаграми, які б ілюстрували внесок сфери гостинності в економіку, а також використати інфографіку для відображення тенденцій і структурних змін у досліджуваній галузі, що надало б змогу підвищити візуалізацію подання інформації, пришвидшити її сприйняття та рівень наочності.

3. Інформаційно насиченими та цікавими вважаємо результати аналізування туристичних потоків (розділ 2, параграф 2.2 «Аналіз передумов відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності в Україні»). Проте, на нашу думку, доцільно було детальніше проаналізувати, які саме чинники призвели до критичної зміни структури туристичних потоків в Україні після 2009 року.

4. У параграфі 2.3 «Оцінка конкурентоспроможності сфери гостинності в Україні та її регіонах» другого розділу дисертації виявлені окремі технічні неточності. Зокрема, на рис. 2.2 «Динаміка туристичних потоків за 2000-2008 роки» (с. 118) не зазначено назву осі ординат. На рис. 2.3. (с. 119), рис. 2.5 (с. 122) не зазначено одиниці виміру щодо оцінювання структури туристичних потоків. На рис. 2.7 «Динаміка туристичних потоків за 2000-2020 роки» (с. 128) не зазначено одиниці виміру щодо чисельності виїзних, в'їзних і внутрішніх туристів, хоча інтуїтивно є розуміння, що мались на увазі саме особи.

5. Не применшуючи вагомості результатів дослідження авторки дисертації вважаємо, що додаткового пояснення потребує виділення 10-ти сучасних трендів, які впливають на розвиток сфери гостинності (розділ 3, п. 3.1 «Напрями формування конкурентних переваг сфери гостинності в Україні в контексті трендів сучасного розвитку»).

Проте, окреслені зауваження та дискусійні положення принципово не знижують наукову цінність дослідження, а є предметом для дискусії під час захисту дисертації.

Загальний висновок

Аналіз дисертації та опублікованих праць Кувіки Ганни Олександрівни надає підстави зробити висновок про те, що дисертаційна робота на тему «Організаційно-економічні засади відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності України» є актуальним, цілісним науковим дослідженням, яке містить наукову новизну, має теоретичне і практичне значення. У роботі одержано нові науково-обґрунтовані результати, які надали змогу авторці здійснити комплексне вирішення важливої наукової проблеми, що полягає у розробці теоретичних, методичних і прикладних положень щодо організаційно-економічного забезпечення відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності в Україні та її регіонах. За змістом дисертаційна робота, її науково-прикладні результати та висновки відповідають галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» і спеціальності 051 «Економіка».

Дисертаційна робота «Організаційно-економічні засади відновлення конкурентоспроможності сфери гостинності України» є завершеним науковим дослідженням, що за структурою, змістом, оформленням та повнотою висвітлення результатів у наукових виданнях відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року зі змінами і доповненнями, а її автор – Кувіка Ганна Олександрівна заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

Тетяна ШМАТКОВСЬКА

